

SIGNaal

Najaar
2015

In het najaar van 2015 start de Stichting Innovatie Glastuinbouw (SIGN) met haar nieuwe innovatieprogramma 'Waard&vol Groen'. In dit overzicht belichten we hoogtepunten van de afgelopen periode uit het programma 'Groen, Geld, Gezondheid & Geluk'.

Publiek Private Alliantie
SIGN voor 5 jaar verlengd
voor het nieuwe innovatieprogramma
Waard&vol Groen

Onverwachte combinaties,
samenwerken met andere
sectoren, grensverleggende
innovaties zonder de praktijk uit het oog te verliezen.

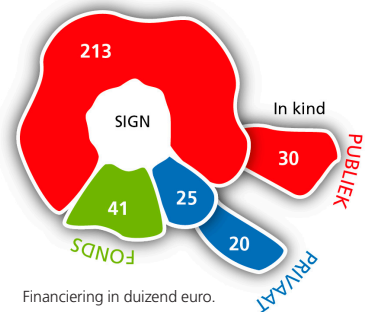

Greennest: Groen beleven

De weldaad van groen naar de stad brengen, dat heeft SIGN met een aantal Greennest locaties voor ogen. Aan de rand van Amsterdam, langs de A9, is het Greennest Experience & Hotel gepland. In het weelderig begroeide gebouw is groen te ruiken, zien, voelen en horen. SIGN liet een ontwerp en plan uitwerken en ging in gesprek met mogelijke exploitanten en financiers. Het plan wordt nu verder verrijkt door samenwerking met creatieve ondernemers uit de sierteelt en gastvrijheidssector met passie voor groen.

Greennest Gallery staat in hartje Amsterdam, op Dijkzgracht 6. Deze showroom en winkel toont groene innovaties zoals plantenschilderijen, systemen met LEDs en bijzondere kunstwerken. Consumenten kunnen ervaren wat planten doen voor de akoestiek, vochtigheid en zuiverheid van lucht. SIGN werkte samen met Mediamatic (kunstenaarscollectief) en wierf ervaren stadslandbouwers om de locatie mogelijk te maken.

Verder herbergt Greennest Gallery een Greenroom: een ruimte voor vergaderingen of bijeenkomsten in een weldadig groene omgeving met wijds uitzicht over het water van het Oosterdok. Kijk daarvoor op www.greennest.nl.

Sign ontwikkelt met ondernemers het Greennest Experience & Hotel (links). Rechts Greennest Gallery in Amsterdam centrum.

Polyculturen in de kas

Natuurlijk, divers en duurzaam telen in een kas. Dat kan door verschillende gewassen te combineren met dieren, paddenstoelen, schimmels en andere organismen. Deze polyculturen hebben in potentie hoge opbrengsten en zijn aantrekkelijk voor de buurt als lokale leverancier van een gevarieerd voedselpakket.

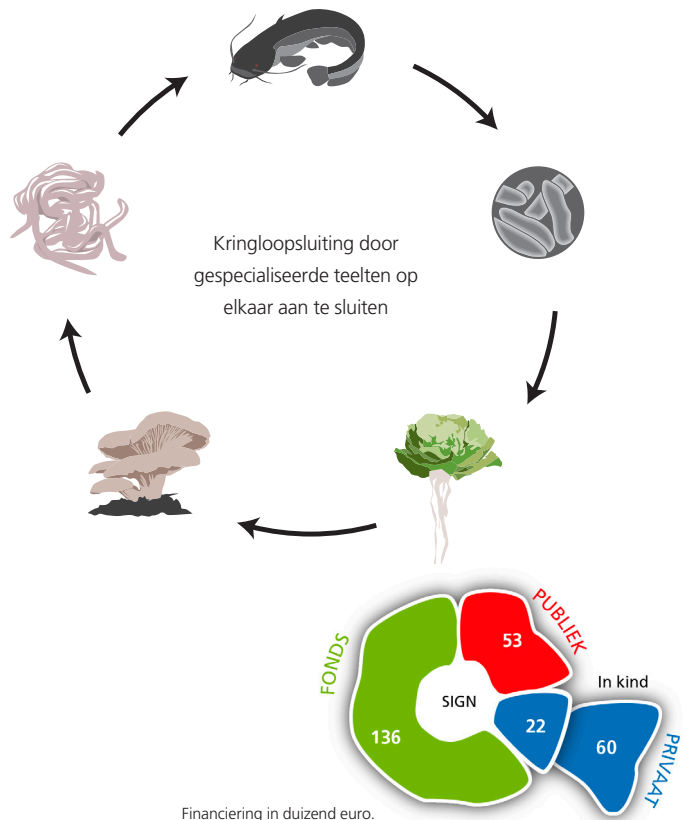
Met de Boeregoedkas in De Lier liet Frank van Kleef (Royal Pride) zien dat je met dit teelt- en marktconcept kunt inspelen op kringlooprelaties bij de productie en lokale vraag naar producten; het werkt dus.

Een tweede locatie polyculturen in de kas komt in de regio Amsterdam. Meer ondernemers toonden interesse voor het systeem dat kringlopen sluit: verschillende teelten versterken elkaar door onder meer over en weer reststoffen te benutten, zoals:

- tomatenblad als groeimedium voor paddenstoelen,
- warmte en CO₂ van paddenstoelen voor teelt in de kas,
- stikstofbindende gewassen die voor meststoffen zorgen voor andere gewassen,
- ui-achtigen die plaaginsecten op afstand houden.

Enkele telers zijn op initiatief van SIGN bezig met de ontwikkeling van circulaire productiesystemen (high tech grow unit) die CO₂ en warmte uitwisselen tussen planten en saprofyten.

Onderzoek in opdracht van SIGN gaf onderbouwing voor dit systeem dat nieuwe verdienmodellen voor tuinders kan opleveren. Teelt en verkoop van meerdere producten zorgt voor risicospreiding. Het rendement is te versterken door bijvoorbeeld combinaties met horeca of door consumenten financieel te betrekken bij

het bedrijfsconcept. Het project is mede mogelijk dankzij cofinanciering van InnovatieMotor Aalsmeer. SIGN verzamelt ervaringen van diverse telers en bundelt ze in een publicatie die eind 2015 uit zal komen.

Groen op school

OBS De Zuidooster had de primeur. Bij de basisschool vond de introductie van de Bin Fen Green Wall @ school! plaats. Bij dit concept krijgt iedere leerling een eigen potje dat ze zelf kunnen verfraaien en met een eigen plantje kunnen vullen. Ze zijn zelf verantwoordelijk voor de verzorging, naar het idee van de Japanse Tamagotchi.

In samenwerking met ondernemers in Aalsmeer bedacht SIGN de opzet als oplossing voor de barrieres

bij scholen om planten aan te schaffen voor in de klas. Beperkte budgetten, weinig ruimte voor planten en amper gelegenheid om planten te verzorgen vormen vaak drempels die zwaarder wegen dan de voordelen die planten brengen in de klas.

In een gemiddeld lokaal is de luchtkwaliteit vaak erg slecht. De voor leerlingen en leerkrachten ongezonde situatie is te verhelpen met planten. Ze zorgen voor een betere luchtkwaliteit en leerklimaat; kinderen voelen zich prettiger, veiliger, zijn minder druk en leerprestaties gaan omhoog in klassen met planten. De potjes gaan vergezeld van een lespakket en een plantenwand. De 'stalling' voor plantenpotjes vormt meteen een mooi decoratief element in de klas.

Potje, plant, wand en lesmateriaal kostten samen circa € 150 per klas; een bedrag dat de school zelf kan betalen of (deels) via ouderbijdrage kan financieren.

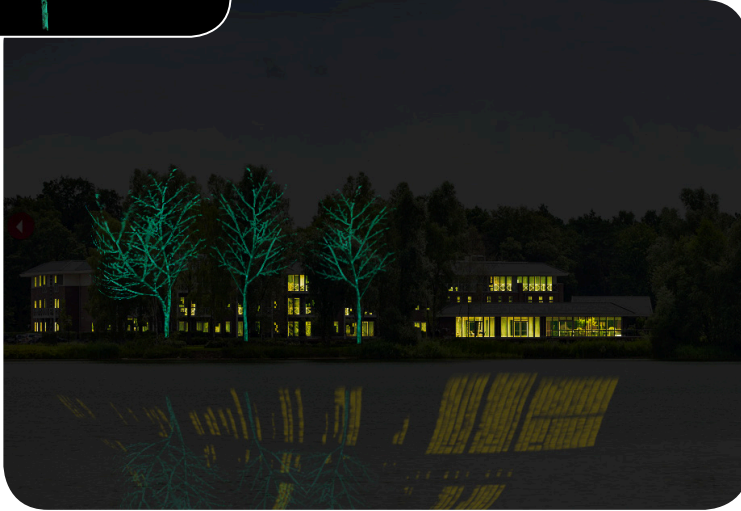
De markt neemt het nu over; inmiddels bestelde een tiental scholen het groene pakket via Ambius.

Lichtgevende planten

Beeld: Spot On Lichtontwerp

Een magische beleving. Dit creëren lichtgevende planten. Op initiatief van SIGN verkende Studio Roosegaarde de eerste mogelijkheden met schimmels en bacteriën. Vervolgens onderzocht SIGN samen met Spot On Lichtontwerp enkele opties voor bomen en bloemen in de praktijk, met wisselend resultaat.

Planten met lichtgevende coating zijn vrijwel direct in de markt te introduceren. Planten lichtgevend maken via genetische modificatie kost veel tijd en onderzoek(sgeld). Planten lichtgevende stoffen laten absorberen is een middenweg. SIGN ziet vervangen of aanvullen van buitenverlichting door planten als marktkans voor de tuinbouw, die aansluit op de transitie naar een veilige en duurzame samenleving. Lichtgevende bomen kunnen bijvoorbeeld lantaarnpalen bij wegen vervangen of dienen als sfeervol oriëntatiepunt in het donker op (recreatie)terreinen. Daarnaast kunnen lichtgevende planten bijdragen aan de beleving van groen.

Financiering in duizend euro.

Nieuwe functies voor groen

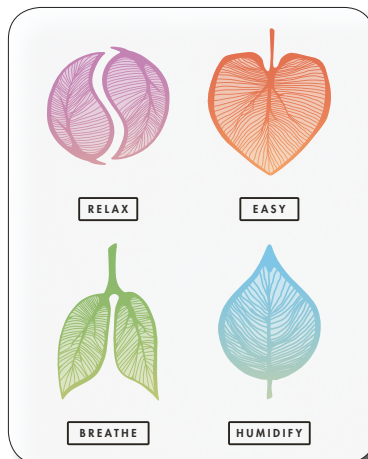
Groen heeft vele functies. SIGN zoekt met partners naar nieuwe functies, verkoopconcepten en innovatieve hardware voor met name kamerplanten om de marktvaag te vergroten. Vormgeversbureau LEAPS ontwikkelde 1) in opdracht van SIGN vier concepten voor de zorgomgeving:

- *Pick a plant*, een groene wand systeem 2);
- *Jar-plant* als kadoplant die in de strengste hygiëne-omgevingen is toegestaan;
- *Access garden*, een modulaire activiteiten-tafel om te tuinieren;
- de *Gill pot*, een combinatie van luchtbevochtigingspot met plant.

De concepten zijn toepasbaar bij nieuwe ontwikkelingen in de zorg, waarbij patiënten verblijven in bijvoorbeeld 'zorghotels' of full-service appartementen. Het groene wand systeem *Pick a plant* werd eerst ingezet bij het aanprezen van duurzaam geteelde bloemen.

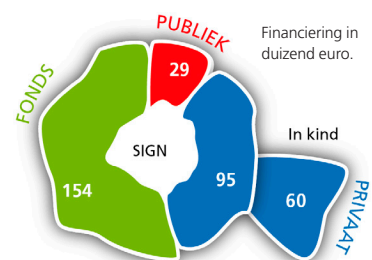
Omdat het begrip 'duurzaam' niet verkoopt gebruikten bloemisten vier waardes rond 'gezondheid en welbevinden'. Planten werden op eigenschap ingedeeld: Easy (makkelijk in onderhoud), Breathe (lucht reinigend), Humidify (lucht bevochtigend) en Relax. Bloemisten oordeelden positief over het

wandsysteem, het gebruik ervan als display in hun winkel en de marketing-strategie. De Plant library is een andere uitwerking van het wandsysteem. Hierbij kiezen kantoorgebruikers uit een collectie - net als in een bibliotheek - de eigen plantvoorkeur. Die plant komt dan op hun bureau te staan. Een test op een faculteit pakte goed uit en het principe sloeg aan.

In een ander traject ontwikkelde de Technische Universiteit in Delft een prototype van een plantsysteem dat in een kantoorruimte voor voldoende luchtvochtigheid zorgt.

Met diverse onderwijsinstellingen en studenten gaat SIGN verder met het ontwikkelen van prototypes voor specifieke nieuwe toepassingsgebieden en markten.

Financiering in duizend euro.

1) mede mogelijk dankzij InnovatieMotor Aalsmeer.
2) Groene wand systeem met slimme irrigatietechniek dat het inzetten en uithalen van planten heel eenvoudig maakt.

Vers op maat

€10,50
per week

Inhoud deze week

- 3 Bananen
- 1 bosje (5/6 st.) Bosuien
- 1 krop Kropsla
- 200 gram Oesterzwammen
- 4 Kiwi
- 150 gram Blauwe bessen
- 1 bos Bospeen
- 500 gram Roseval aardappel

Extra producten om toe te voegen of te vervangen *

- Prei (Bio)
- 500 gram Aardbeien
- Witte Kool (Bio)
- Terra Creta olijfolie 250 ml
- Kanzi Appel
- 125 gram Bramen
- Courgette
- 4 Bospeenen

Ondernemers met bijzondere producten koppelen aan klanten die online hun eigen verspakket willen bestellen. Dat is wat Verskantoor doet. Voormalig teler van tomaten Gerard Koolen ontwikkelde met ondersteuning van SIGN de software voor de juiste match van vraag en aanbod.

De partners werkten gezamenlijk het concept uit, waarbij regionale producten perfect aansluiten bij de wensen van klanten. Het gaat verder dan een abonnement waarbij elke klant flexibel zijn eigen verspakket kan samenstellen.

De bestelsoftware staat 'persoonlijke voeding' toe; het pakket is volledig toe te spitsen op eigen voorkeur, dieetvereiste of

levensstijl en -fase. De focus ligt nu eerst op samenwerking met patiëntengroepen en om samen specifieke voedingsbehoeften te vertalen naar vers op maat.

In het voortraject onderzocht SIGN de marktpotentie van verspakketten als abonnement in het arbeidsvoorwaardenpakket.

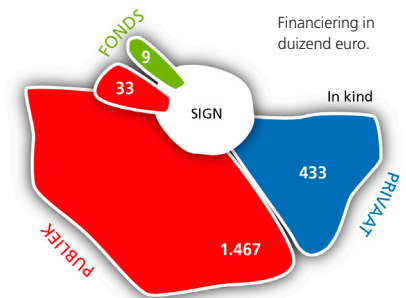
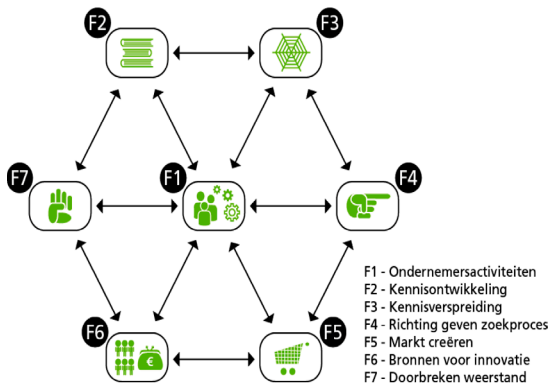
Dit VersLoon bleek haalbaar en aantrekkelijk als onderdeel van een breder aanbod van groente- en voedingspakketten.

Versneld marktgericht

Bij veel tuinders ontbreekt een marktgerichte aanpak; hun vernieuwing is vooral gericht op het productieproces. Zij produceren steeds meer producten die steeds minder waard zijn.

Om het proces naar meer marktgerichtheid te versnellen, organiseerde SIGN activiteiten onder de noemer De InnovatieSprong. Het draait om samenspel van ondernemersactiviteiten, markt, organisaties, wet- en regelgeving en financiering. De samenwerking tussen tuinders en hun omgeving moet voorwaarden creëren voor marktgericht ondernemen. SIGN ontwikkelde een inspiratieboek, een programmaplan, een film en organiseerde op 26 maart 2014 een

symposium bij het ministerie van EZ. SIGN spoorde partijen aan om in actie te komen. De omslag naar een marktgericht innovatielandschap komt op gang, zo tonen initiatieven van private partijen en overheid aan.

En verder..

- ... ontwikkelde SIGN de training WorkisPlay. Hiermee kunnen werkgevers zelf het proces van arbeidsverbetering en motivatie vanuit de werknemers organiseren
- ... verkende SIGN de productie en markt voor enzymen uit tomatenloof in de praktijk
- ... ontwikkelt SIGN drie nieuwe groenconcepten voor winkelcentra
- ... ontwikkelt SIGN voor de periode 2016 – 2020 een nieuw innovatieprogramma, onder de noemer Waard&vol Groen

Colofon SIGNaal 28

SIGN,
Postbus 51,
2665 ZH Bleiswijk
www.innovatieglastuinbouw.nl
sign@innovatieglastuinbouw.nl

Programmadirecteur:
Peter Oei Tel. 06 515 42 882

Vormgeving:
B11N, Den Dolder

Programmamanager:
Dewi Hartkamp
Tel. 06 531 31 944

SIGNaal gebruikt
FSC-gecertificeerd papier.

Stichting Innovatie Glastuinbouw (SIGN) is een initiatief van LTO Glaskracht Nederland. SIGN heeft voor de uitvoering van haar werkprogramma een alliantie met Innovatie Agro en Natuur van het ministerie van Economische Zaken.

De Innovatiemotor ondersteunt en stimuleert ondernemers in de Glaseconomie in het creëren van nieuwe business voor het sieraatscenario.

Kansen voor West

Provincie Noord-Holland

Hier wordt getoelicht in uw toelichting. Dit project wordt mede mogelijk gemaakt door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling van de Europese Unie en een bijdrage van de provincie Noord-Holland.